

<https://doi.org/10.31891/2307-5732-2025-349-4>
УДК 685.34.341

ЛИПСЬКИЙ ТИМОФІЙ

Київський національний університет технологій та дизайну
<https://orcid.org/0000-0003-4166-6581>
e-mail: Lypski37@gmail.com

ГАРАНІНА ОЛЬГА

Київський національний університет технологій та дизайну
<https://orcid.org/0000-0002-4715-3851>
e-mail: helgaranina@gmail.com

БАБИЧ АНТОНІНА

Київський національний університет технологій та дизайну
<https://orcid.org/0000-0001-5061-3292>
e-mail: basienka@ukr.net

ВЗУТТЯ ДО ТЕАТРАЛЬНИХ КОСТЮМІВ КАЗКОВИХ ПЕРСОНАЖІВ МЮЗИКЛУ «ПІНОККІЯ»: СИНТЕЗ МОДИ І СЦЕНІЧНО-ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА

Метою роботи є дослідження стану потенційних можливостей, розробка концепції проекту і впровадження сміливих ідей дизайнера у виготовленні взуття до театральних костюмів казкових персонажів.

Проведено аналіз історико-публіцистичної та науково-технічної літератури та формулювання висновків.

Виконано аналіз досліджень і публікацій науковців та практиків згідно тематики. Представлено історичний екскурс щодо виникнення, розвитку та еволюціонування театального костюму і взуття, як його складової. Описано стилістичні та конструктивні особливості і вимоги до взуття для різних казкових персонажів.

Досліджено теоретико-експериментальним шляхом повний і поетапний процес виготовлення виробів на основі творчого джерела та ескізів з метою вдосконалення конструкції та функціоналу взуття на етапах створення виробу. Розроблено вимоги до виробів, конфекційні карти матеріалів, технологічні карти виконання операцій по складанню та фінішному оздобленню готових виробів. Теоретично доведено актуальність даного проекту. Доведено теоретико-практичним шляхом можливість використання різних груп матеріалів та методів фінішного оздоблення матеріалів і готових виробів для виготовлення театального взуття для казкових персонажів.

Розроблено ескізний проєкт на основі творчого задуму замовника, виготовлено в умовах ТОВ «Litini» лінійку театального взуття для казкових персонажів до мюзиклу «Піноккія» та апробовано взуття в умовах Київського театру опери та балету. За результатами апробації виробів проведено органолептичну експертизу щодо підтвердження відповідності розроблених виробів концепції вистави і задуму режисера, а також якості і комфортності виробів у носінні.

Ключові слова: сценічне взуття, конструкція, матеріал, концепція, якість, стиль.

LYPSKI TIMOFEY, GARANINA OLGA, BABYCH ANTONINA

National University of Technology and Design

SHOES FOR THE THEATRE COSTUMES OF FAIRYTALE CHARACTERS OF THE MUSICAL "PINOCCHIO": A SYNTHESIS OF FASHION AND STAGE AND DECORATIVE ART

The purpose of the work is to study the state of potential opportunities, develop a project concept and implement the designer's bold ideas in the manufacture of footwear for theatrical costumes of fairy-tale characters.

An analysis of historical and journalistic and formulation of conclusions.

An analysis of research and publications of scientists and practitioners was carried out according to the topic. A historical excursion into the emergence, development and evolution of theatrical costume and footwear as its component was presented. Stylistic and constructive features and requirements for footwear for various fairy-tale characters were described.

The complete and step-by-step process of manufacturing products based on a creative source and sketches was studied theoretically and experimentally in order to improve the design and functionality of footwear at the stages of product creation.

Product requirements, ready-made material maps, technological maps for performing operations for assembling and finishing finished products were developed. The relevance of this project was theoretically proven.

The possibility of using different groups of materials and methods of finishing materials and finished products for the production of theatrical footwear for fairy-tale characters has been proven theoretically and practically.

A draft project was developed based on the customer's creative idea, a line of theatrical footwear for fairy-tale characters for the musical "Pinocchio" was manufactured at Litini LLC, and the footwear was tested at the Kyiv Opera and Ballet Theater. Based on the results of the product testing, an organoleptic examination was conducted to confirm the compliance of the developed products with the concept of the performance, the director's idea, and the theme of the musical, as well as the quality and comfort of the products when worn. The high quality and wear resistance of the footwear was confirmed.

Keywords: stage footwear, design, material, concept, quality, style.

Постановка проблеми у загальному вигляді

Театр – це вид сценічного мистецтва, яке відображає на сцені за участю акторів та за допомогою театральних костюмів певну епоху та події реального чи вигаданого життя. Тому театральний костюм – це шедевр, який є синтезом моди і сценічно-декоративного мистецтва [1].

Театр бере початок від аматорських постановок бродячих акторів на площах міст де розважали дітей і дорослу публіку показуючи сценки з життя чи повчальні життєві казкові постановки за допомогою дерев'яних ляльок і акторів в простих реалістичних образах пана, холопа та клоуна.

Класичний театр було започатковано наприкінці XVI століття у Франції та Італії і розвитку до сучасного рівня сприйняття та масштабу дійства (Рис.1). Однак театр як такий бере початок відліку розвитку у різних країнах по різному і починається він від домашніх театралізованих сімейних постановок до придворних домашніх театрів. В таких театрах була постійна труппа акторів з числа кріпосних, яка належала пану і представляла за його бажанням драматичні та тематично-театралізовані постановки. Згодом після відміни кріпосного права актори стали вільними і утворили незалежні акторські угруповання, які подорожували світом чи працювали осідло в містах і представляли на загал свої професійні вміння. У всі періоди існування театру особливе значення для отримання успіху театральної постановки має костюм, як театральний рушій через який глядач сприймає інформацію [2, 3].

Рис. 1. Візуалізація різних видів театру: а- театр у Беневенто, 27рр. до н.е. (Італія); б –Королівський театр, «Дрюрі Лейн», 1768 р. (Велика Британія); в – сучасний вуличний театр (Франція).

Сучасний театр – це осередок творчості і розвитку, що має на меті інформування та різносторонній розвиток молоді, він створює емоційний спокій глядача та передає візуалізовану інформацію через зоровий апарат [1]. Особливу нішу в репертуарі сучасного театру займають театралізовані і музичні вистави для дітей, де тематика і персонажі вистави є казковими, а значить вигаданими автором твору і не існуючими в реальному житті. Такі персонажі для реалістичності образу нерідко потребують особливого підходу до створення сценічного костюму і зокрема взуття, як його елемента [2-4]. Персонаж театралізованої вистави чи мюзиклу може бути дерев'яним (спектакль «Пінокіо»), олов'яним (спектакль «Стийкий олов'яний солдатик»), може бути металевим (спектакль «Планета роботів»), може бути твариною (спектакль «Кіт у чоботях») тощо. Тому розробляючи концепцію костюму (одягу та взуття) і підбираючи матеріали для його створення потрібно враховувати ці особливості для підтвердження реалістичності образу персонажу [5-7].

Як правило на сцені театру під час дійства акторам приходиться виконувати різні динамічні рухи і акробатичні трюки, тому взуття має бути легким, комфортним, довговічним, ремонтпридатним і відповідним персонажу за стилістикою образу. Тому для створення взуття для сценічного костюму казкового персонажу використовують як основу матеріал натуральну шкіру, текстиль, трикотаж та різні комплектуючі, але при цьому інколи воно повинно бути схожим на важкий метал із заклепками, дерево, горіхову шкарлупу, листя дерев, лапи дракона тощо [8, 9].

Індивідуальний підхід дизайнера до розробки творчого джерела, ескізного проєкту, конструкції виробу і майстра практика щодо візуалізації моделі взуття до театрального сценічного костюму казкового персонажу в матеріалі є не стандартною задачею, оскільки даний проєкт передбачає виготовлення взуття з класичних сучасних матеріалів, але має відобразити і підтвердити відповідність розроблених виробів концепції задуму режисера та тематиці вистави. Крім цього вироби мають бути яскравими, естетично привабливими, якісними і комфортними у носінні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питаннями дизайну і виготовлення взуття до сценічного костюму активно цікавиться театральна спільнота фахівців костюмерів різних країн світу, однак наукових досліджень і друкованих праць за даною тематикою вкрай мало. Цей напрям наукових досліджень практично не розвивається, а існує опосередковано в межах потреби, а саме в театральних майстернях чи майстернях кіноіндустрії.

Використовуючи метод бібліометричного аналізу за даною тематикою пошуку в ресурсі Google Scholar було проаналізовано за кількісними та якісними показниками наукові публікації за 2020 – 2024 роки [10]. В результаті аналізу даних дослідження було виявлено і зафіксовано певну кількість україномовних та англійськомовних публікацій за напрямом.

Для пошуку та кількісно-якісного аналізу публікацій за напрямом було обрано три основні ключові словосполучення: історія сценічного костюму, театральне взуття, взуття для казкових персонажів, які дозволили оцінити і стверджувати актуальність обраного напрямку дослідження в Україні (рис. 2, а) та в світі (рис. 2, б).

Бібліометричний аналіз публікацій за досліджуванним напрямом вказує на те, що загальна кількість україномовних та англійськомовних публікацій за першим ключовим словосполученням і визначеним напрямом останні п'ять років є мінливою, але дослідження питань щодо історії сценічного костюму цікаві науковцям у більшості випадків щодо одягових виробів. Стосовно досліджень за іншими обраними ключовими словосполученнями пошук є практично нульовим [10]. Це свідчить про те, що сценічним взуттям різного призначення і зокрема взуттям для казкових героїв науковці не займаються в

силу вузькості сегменту потреб на такі вироби. Однак зважаючи на замовлення у розробці і виготовленні взуття даного сегменту Київського театру опери та балету вважаємо даний проєкт науково цікавим і актуальним.

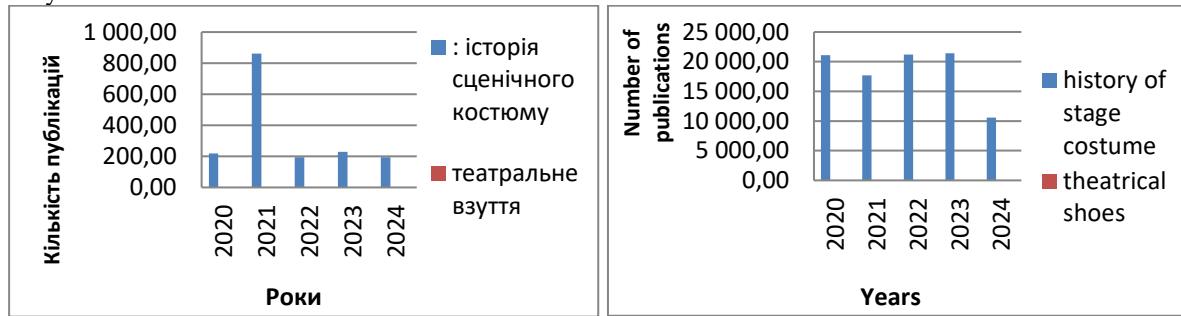

Рис. 2. Статистика україномовних (а) та англійськомовних (б) наукових публікацій у Google Scholar

Формулювання цілей статті

Проведений теоретико-аналітичним шляхом в даному дослідженні аналіз робіт науковців і практиків за даною тематикою дозволяє стверджувати актуальність роботи. Тому впровадження сучасних інновацій в секторі науки щодо дизайну, розробки ескізного проєкту на основі творчого джерела згідно задуму замовника, виготовлення лінійки театральних взуттів для казкових персонажів до мюзиклу «Пінокія» та апробація готових виробів шляхом дослідного носіння в умовах Київського театру опери та балету з метою підтвердження якості і відповідності розроблених виробів до тематичної концепції мюзиклу.

Виклад основного матеріалу

Виробництво взуття до сценічних театральних костюмів одиничними екземплярами і малими серіями з міркувань виробника не є рентабельним бізнесом, тому такі замовлення часто не знаходять виконавця. Головний візуально-зоровий акцент припадає під час вистави на одяг персонажу, а взуття використовується як правило побутове, яке зовсім не відповідає концепції постановки, не відображає епоху подій і особливості персонажу, якщо мова йде про виставу казки.

Оскільки співпраця КНУТД в особі кафедри технології моди з Дмитром Курятою, який є художником по костюмам Київського театру опери та балету є плідним і багаторічним тандемом, тому в основу даного проєкту було покладено саме сумісну роботу над проєктом який включав в себе декілька етапів робіт, а саме: розробку концепції проєкту, розробку ескізів та замальовок (Рис.4), розробку конструкції моделей взуття казкових персонажів, антропометричні дослідження і обміри стоп акторів, виготовлення взуття для казкових персонажів (Рис.3).

Рис.3. Візуалізація окремих готових виробів проєкту «Пінокія»

При розробці ескізів взуття (Рис 4) було враховано думку та ескізи художника по костюмам Дмитра Куряти, опрацьовано книжкові ілюстрації творів Олексія Толстого «Золотий ключик або пригоди Буратіно» та Карло Коллоді «Піноккіо», досліджено теоретично історичні відомості про взуття, та використано власний досвід авторів проекту при розробці конструкцій, підборі матеріалів, виготовленні та оздобленні готових виробів (Рис.3).

Рис.4. Візуалізація ескізів до проекту «Піноккія»

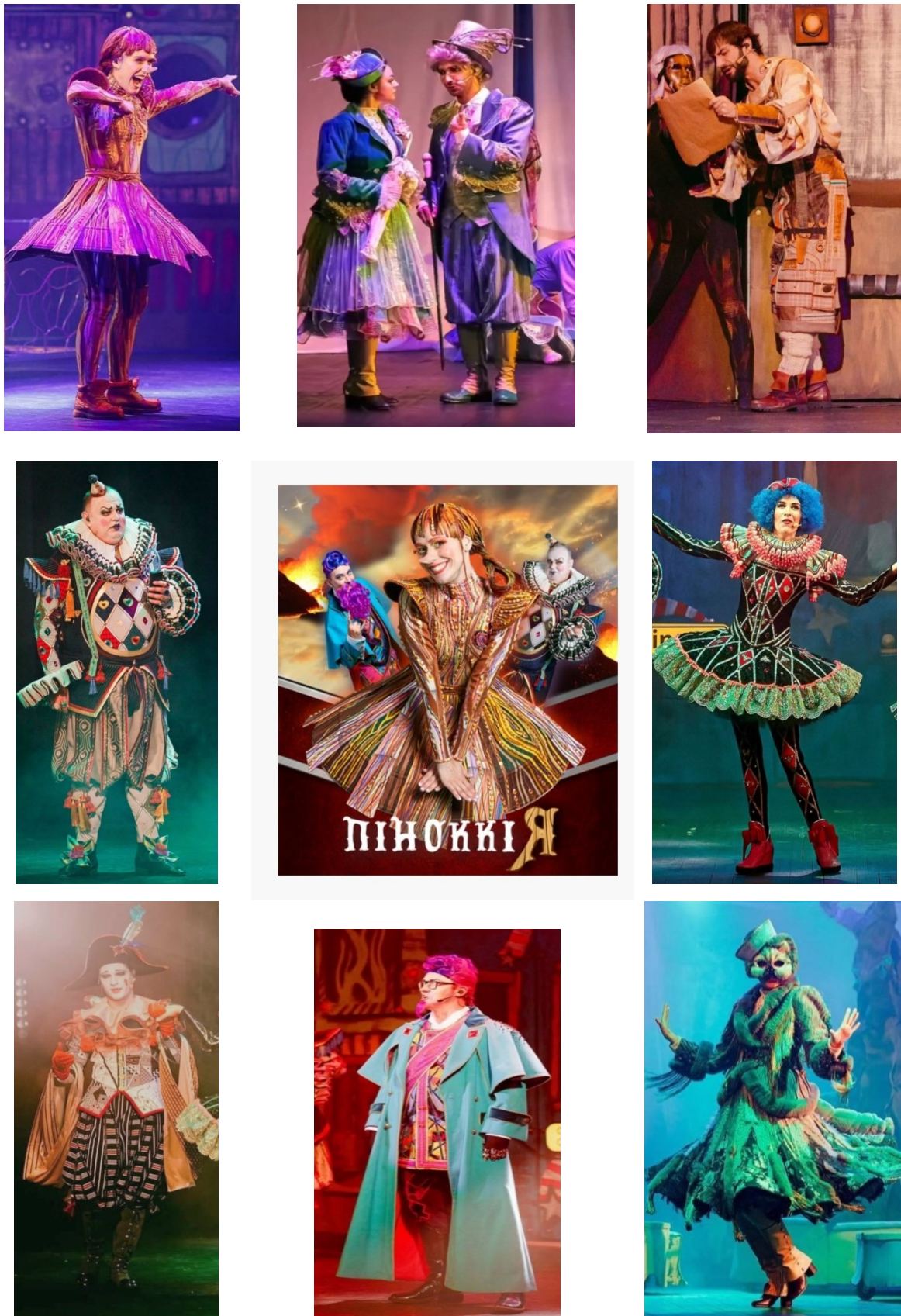

Рис. 5. Візуалізація сюжетів з мюзиклу «Піноккія»

При розробці моделей сценічного взуття необхідно враховувати наступні вимоги: легкість, гнучкість, еластичність, гігієнічність, відповідність параметрам стопи носія, конструктив (відкритого або закритого типу), система застібки («блискавка», гудзики, гачки, шнурівка, липка стрічка «Велкро»), елементи конструкції заготовки виробу (з одного або декількох видів матеріалів в комбінації), метод виготовлення взуття (клеювий, нитковий тощо), декорування та оздоблення виробів (деталі можуть

декоруватись поверхнево чи наскрізно в процесі виготовлення; поверхнево на готовому виробі), подошва має бути міцною і зносостійкою, мати гарне щеплення з підлогою сцени, не ковзати і не спричиняти опір руху носія. Взуття для казкового персонажу повинно мати функціональну та колористичну виразність, концептуальну спрямованість, гармонійну цілісність з костюмом, технологічні операції по виготовленню взуття мають бути доскональними та якісно виконаними [11-13].

Апробацію готових виробів проєкту «Піночкія» було проведено шляхом дослідного носіння виробів акторами в процесі проведення репетицій та показу вистави (Рис.5). В кінці сезону показу вистави була проведена органолептична експертиза виробів, яка підтвердила високу якість матеріалів і виробів [14, 15].

Висновки

Отже, за результатами теоретико-аналітичних та практичних досліджень розроблено ескізний проєкт на основі творчого задуму замовника, виготовлено в умовах ТОВ «Litini» лінійку театральних виробів для казкових персонажів до мюзиклу «Піночкія» та апробовано взуття в умовах Київського театру опери та балету. За результатами апробації виробів проведено органолептичну експертизу щодо підтвердження відповідності розроблених виробів концепції вистави і задуму режисера, а також якості і комфортності виробів у носінні.

Література

1. Театральне мистецтво // *Літературознавча енциклопедія: у 2 т.* / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. — Київ: ВЦ «Академія», 2007. — Т. 2: М — Я — С. 464-465.
2. Головенко, Т. М. Історія костюму: культурна спадщина народів світу: навчальний посібник / Т. М. Головенко, О. П. Козарь, Ю. С. Бондарчук, О. В. Шовкомуд. — Луцьк: ЛНТУ; Мукачево: МДУ, 2023. — 252 с.
3. Безручко, О. Сценічний костюм як важливий елемент предметного середовища в кіно і театрі / О. Безручко, І. Гавран, Н. Кораблова, С. Оборська, Г. Чміль // *E-Revista De Estudos Interculturais*. — 2024. — № 12. — С. 21.
4. Шутько, С. Роль театральних костюмів у створенні художнього образу оперної вистави / С. Шутько // *Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського*. — Київ: ВЦ «Академія», 2022. — Т. 3. — С. 212-224. — DOI: [10.31318/2414-052X.3-4\(56-57\).2022.278246](https://doi.org/10.31318/2414-052X.3-4(56-57).2022.278246).
5. Лецишин, М. М. Формування асортименту взуття з різних матеріалів відповідно психотипу людини / М. М. Лецишин, А. І. Бабич, В. П. Кернеш // *ICAMS* (Румунія). — 2022. — Т. 1(4). — С. 19. — <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57226649098T>
6. Лецишин, М. М. Використання креативних методів та нетипових матеріалів у дизайні виробів індустрії моди / М. М. Лецишин, А. І. Бабич, В. П. Кернеш, П. В. Білоус // *ICAMS* (Румунія). — 2022. — Т. 1(4). — С. 28. — <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57226649098T>
7. Бабич, А. І. Формування асортименту чоловічого взуття з урахуванням особливостей форми і кольору на основі маркетингових досліджень / А. І. Бабич, О. О. Гараніна, О. В. Москова // *Вісник ХНУ: ТН*. — 2022. — № 5(312). — С. 204-208. — [http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/technew/2022/VKNU-TS-2022-N5\(313\).pdf](http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/technew/2022/VKNU-TS-2022-N5(313).pdf)
8. Chan, E. 12 materials of the future that could change the face of fashion / *VOGUE*. — 2024. — <https://www.vogue.co.uk/fashion/article/new-sustainable-materials>
9. Данилкович, А. Г. Формування споживних властивостей еластичних шкіряних матеріалів / А. Г. Данилкович, В. І. Ліщук // *Вісник ХНУ: ТН*. — 2024. — № 2. — С. 21-27. — <https://heraldts.khmn.edu.ua/index.php/heraldts/issue/view/3>
10. Google Академія. — <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>.
11. Бегняк, В. І. Основи конструювання і проектування виробів із шкіри: навч. посібник / В. І. Бегняк. — Хмельницький, 2002. — 260 с.
12. Бабич, А. І. Технології виготовлення виробів з різних матеріалів: навч. посібник / А. І. Бабич. — Київ: КНУТД, 2021. — 247 с.
13. Коваленко, П. І. Ремонт взуття своїми руками: навч. посібник / П. І. Коваленко. — Київ: Вид-во Фенікс, 2020. — 180 с.
14. Вироби текстильно-галантерейні. Метод визначення лінійних розмірів: ДСТУ 3924-99 (ГОСТ 16218.1-93). — [Чинний від 2000-10-31]. — Київ: Держспоживстандарт України, 1999. — 25 с. — (*Національні стандарти України*).
15. Система показників якості продукції. Вироби текстильно-галантерейні побутового призначення: ДСТУ 3926-98 (ГОСТ 4.13-89). — Київ: Держспоживстандарт України, 1998. — 55 с. — (*Національні стандарти України*).

References

1. Teatralne mystetstvo // *Literaturoznavcha entsyklopediia: u 2 t.* / avt.-uklad. Yu. I. Kovaliv. — Kyiv: VTs «Akademiiia», 2007. — Т. 2: М — Я — С. 464-465.

2. Holovenko, T. M. Istoriiia kostiumu: kulturna spadshchyna narodiv svitu: navchalnyi posibnyk / T. M. Holovenko, O. P. Kozar, Yu. S. Bondarchuk, O. V. Shovkomud. — Lutsk: LNTU; Mukachevo: MDU, 2023. — 252 s.
3. Bezruchko, O. Stsenichniy kostium yak vazhlyvyi element predmetnoho seredovyscha v kino i teatri / O. Bezruchko, I. Havran, N. Korablova, S. Oborska, H. Chmil // E-Revista De Estudos Interculturais. — 2024. — № 12. — S. 21.
4. Shutko, S. Rol teatralnoho kostiума u stvorenni khudozhnoho obrazu opernoi vystavy / S. Shutko // Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy im. P. I. Chaikovskoho. — Kyiv: VTs «Akademiia», 2022. — T. 3. — S. 212-224. — DOI: 10.31318/2414-052X.3-4(56-57).2022.278246.
5. Leshchyshyn, M. M. Formuvannia asortymentu vztuttia z riznykh materialiv vidpovidno psykhotypu liudyny / M. M. Leshchyshyn, A. I. Babych, V. P. Kernes // ICAMS (Rumuniia). — 2022. — T. 1(4). — S. 19. — Dzhherelo.
6. Leshchyshyn, M. M. Vykorystannia kreatyvnykh metodiv ta netypovykh materialiv u dyzaini vyrobiv industrii mody / M. M. Leshchyshyn, A. I. Babych, V. P. Kernes, P. V. Bilous // ICAMS (Rumuniia). — 2022. — T. 1(4). — S. 28. — Dzhherelo.
7. Babych, A. I. Formuvannia asortymentu cholovichoho vztuttia z urakhuvanniam osoblyvosti formy i koloru na osnovi marketynhovykh doslidzen / A. I. Babych, O. O. Haranina, O. V. Moskova // Herald KhNU: TN. — 2022. — № 5(312). — S. 204-208. — Dzhherelo.
8. Chan, E. 12 materials of the future that could change the face of fashion / VOGUE. — 2024. — Dzhherelo.
9. Danylkovych, A. H. Formuvannia spozhyvnykh vlastyvosti elastychnykh shkirianykh materialiv / A. H. Danylkovych, V. I. Lishchuk // Herald KhNU: TN. — 2024. — № 2. — S. 21-27. — Dzhherelo.
10. Google Akademiia. — Dzhherelo.
11. Behniak, V. I. Osnovy konstruiuvannia i proektuvannia vyrobiv iz shkiry: navch. posibnyk / V. I. Behniak. — Khmelnytskyi, 2002. — 260 s.
12. Babych, A. I. Tekhnologii vyhotovlennia vyrobiv z riznykh materialiv: navch. posibnyk / A. I. Babych. — Kyiv: KNUTD, 2021. — 247 s.
13. Kovalenko, P. I. Remont vztuttia svoimy rukamy: navch. posibnyk / P. I. Kovalenko. — Kyiv: Vyd-vo Feniks, 2020. — 180 s.
14. Vyrobny tekstylno-halantereini. Metod vyznachennia liniinykh rozmiriv: DSTU 3924-99 (HOST 16218.1-93). — [Chynnyi vid 2000-10-31]. — Kyiv: Derzhspozhyvstandart Ukrainy, 1999. — 25 s. — (Natsionalni standarty Ukrainy).
15. Systema pokaznykiv yakosti produktii. Vyrobny tekstylno-halantereini pobutovoho pryznachennia: DSTU 3926-98 (HOST 4.13-89). — Kyiv: Derzhspozhyvstandart Ukrainy, 1998. — 55 s. — (Natsionalni standarty Ukrainy).